© Randi Rostrup 2026

Var Niels Tausan, sognepræst på Støren i Norge, søn af Hans Tausen, sognepræst i Løsning og Korning?

af Randi Rostrup[1]

I marts 2026 udgav »Danskernes Historie Publish« bogen *Optegnelser om slægten Engelhart samt præste- og embedsslægter, bl.a. Tausan, von Westen, Hagerup, Nannestad, Munk og Legager, udarbejdet 1818*.[2] På bogens sidste sider har redaktionen opsat en generationsoversigt, som starter med biskop Hans Tausen (1494-1561), hans datter Lisbeth (f. ca. 1550) og hendes søn Hans Tausen, sognepræst i Løsning og Korning, og ender med bogens forfatter Hans Engelhart (1775-1842). Her mener man at have bevist det kritiske punkt i rækken, mellem generation 3 og 4, nemlig, at Hans Tausen i Løsning var far til Niels Tausen (eller Tausan, som han oftest kaldes i Norge), sognepræst på Støren i Sør-Trøndelag. Noget bevis for dette slægtskab er ikke fremlagt, og Hans Tausen i Løsning har fået nyt navn: Hans Andersen Pors. Det passer ikke.

En teori om de to mænd som far og søn, er dog på ingen måde usandsynlig. Tværtimod. Meget kan tyde på, at det kan være rigtigt, men der findes ingen beviser. I det følgende vil jeg se nærmere på hvad man med sikkerhed ved om de tre aktuelle personer: Niels Tausan på Støren, bispedatteren Lisbeth Hansdatter Tausen og hendes søn Hans Tausen i Løsning og Korning. Til sidst vil jeg undersøge om det er muligt, at give et bud på hvem, der kan have været far til Hans Tausen i Løsning.

Niels Hansen Tausan, sognepræst på Støren

Det er rimeligvis ham, der blev immatrikuleret som student ved Københavns universitet den 24. april 1626 som »Nicolaus Tausani Ripensis«.[3] Af dette kan sluttes, at han må være født ca. 1605-1606 (20-21 år ved immatrikulering ved universitetet) og, at han højst sandsynligt var dansk. »Ripensis« kan henvise til Ribe både som skole og fødested. Niels Tausans farsnavn findes kun ét eneste sted: På en præstetavle i Støren kirke, som en lille del af en lang latinsk tekst:

> »Dominus Nicolaus Iohannis Taussanus heic symmystes annos 21 cum dimidio, et postea primarius pastor in Størren per integrum annum et 10 menses, placide vero in Domino ANNO 1654 die 11 Martij diem obiit.«[4]

Teksten er forfattet af Niels Tausans efterfølger Jon Eriksen Jamt, der var sognepræst på Støren 1654-1689. Oversat kan man læse følgende: »Hr. Niels Hansen Tausan var her medtjener i 21 år med det halve kald og derefter sognepræst på Støren i et helt år og ti måneder. Han døde den 11. marts 1654«. Han blev dermed sognepræst i maj 1652, efter at have været residerende kapellan i 21 år, fra 1631.

Det er denne tekst Andreas Erlandsen (1802-1860) bygger på,[5] og han har da også farsnavnet Hansen med. Erlandsen regnes som upålidelig når det gælder præster i 1500-tallet og tidligt 1600-tal. Det er formentlig dette som er årsag til, at Svein Tore Dahl (1958-2000) har kaldt ham Nils Nilsen Tausan.[6] Tre sider længere fremme, i listen over kapellanerne, kaldes han imidlertid Nils Hansen Tausan. I en senere udgave af den samme bog har han fjernet Nilsen, så der kun står Nils Tausan under sognepræsterne, mens han som kapellan stadig kaldes Hansen. Han henviser i sine noter til præstelister han har fundet i Trondheim statsarkiv, daterede 1734-37, og som han tilsyneladende ikke fæster større lid til. Det er forståeligt, men han har ikke været klar over, at en transkription af den originale tekst i Støren kirke fandtes publiceret.

---

[1] Mange tak til Erik Brejl for hjælp med sproglig korrektur.

[2] Engelhart, Hans: *Optegnelser om slægten Engelhart samt præste- og embedsslægter, bl.a. Tausan, von Westen, Hagerup, Nannestad, Munk og Lega(n)ger*, håndskrevet manuskript, udarbejdet 1818, ved Johnny Larsen, udg. 2026 af Danskernes Historie Publish. Transkriptionen af manuskriptet er desværre ikke korrekturlæst. Det gør indholdet stedvis ubegribeligt. Også bogens titel indeholder fejl: 'Legager' i stedet for 'Leganger'.

[3] *Kjøbenhavns Universitets Matrikel, 1. bind (1611-1667)*, ved S. Birket-Smith, Kjøbenhavn 1890, s. 77.

[4] Brodahl, Joh. R.: Inskriptioner fra ornamenter i kirkene i Trøndelag og Møre, del 3. *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift*, bd. 7 (1940), s. 319.

[5] Erlandsen, Andreas: *Biographiske Efterretninger om Geistligheden i Trondhjems Stift*. Christiania og Levanger 1844-1855, s. 188.

[6] Dahl, Svein Tore: *Geistligheten i Nord-Norge og Midt-Norge i tiden 1536-1700*. Trondheim 2000. Støren s. 160. (Denne bog er desværre ikke tilgængelig for IP-adresser udenfor Norge).

Denne tekst er faktisk ikke særligt let tilgængelig, til trods for, at den findes i *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift*. Der tænker jeg ikke på, at latin kan være en begrænsning for os, som i dag vokser op uden latin som en del af vores grunduddannelse, men på det faktum, at de 17 præster som er omtalt i denne tekst, ikke er med i registret. Personer, der mangler i registre, bliver nærmest ikke-eksisterende. Finder man dem, er det fordi man tilfældigt snubler over dem, som jeg selv gjorde da jeg begyndte at undersøge denne sag nærmere. I dette tilfælde er teksten forfattet af Niels Tausans efterfølger som sognepræst, og jeg ser ingen grund til at betvivle hans oplysninger.

Niels Tausan var gift med Kirsten Nielsdatter Balle, en datter af forgængeren Niels Pedersen Balle.[7] Erlandsen nævner fem børn: Hans, Niels, Severin, Lisbet og Clara,[8] S. T. Dahl syv (egentlig otte, men jeg tror den ene af to sønner Hans er forkert): Hans, Niels, (Hans), Anders, Kirsten, Dorthe Cathrine, Sara og Clara. Hvilke af disse som kan dokumenteres, kræver en større undersøgelse, som falder udenfor denne artikels ramme.

Lisbeth Hansdatter Tausen

Den sikreste oplysning om Lisbeth Tausen findes i Ribe-bispen *Peder Hegelunds almanakoptegnelser* den 2. juni 1585: »Sponsalia inter D. Ioh: Matthiæ Pastorem Horsnensem et Elizabetham viduam, filiam M. Ioh. Tausani.« Det betyder: »Trolovelse mellem hr. Hans Madsen, præst i Horsens, og enken Elisabeth, mag. Hans Tausens datter.«[9] Derudover citerer Kinch i sin artikel om »Hans Tavsens Børn« et håndskrift af Peder Terpager (1654-1738), der skriver:

> »Lisbeth Hans Daatter, som fik en Kjøbmand i Horsens, som var M. Mads Porses Fader. – Hendes Søn var Hr. Hans i Løsning.«[10]

Dette er alle hendes tre ægteskaber. Det første med en ukendt mand, mest sandsynligt i Ribe, eftersom Peder Hegelund omtaler enkens trolovelse. Fra 1585 er præsten Hans Madsen i Horsens hendes anden ægtemand. Købmanden i Horsens er åbenbart Anders Madsen, hendes tredie ægtemand, der tillige var borgmester, med hvem hun fik stedsønnen Mads Andersen Pors.[11]

Wiberg (i original) skriver, at Lisbeth var født ca. 1550. Det er formentlig et gæt, men det er ikke urimeligt. De fleste, der har skrevet om biskop Hans Tausens familie, placerer hende blandt de yngste børn i biskoppens andet ægteskab med Anne Andersdatter.[12,13,14] Det er ukendt hvornår Lisbeths anden ægtemand Hans Madsen døde, men iflg. Wiberg (i original) var han endnu i live 1595. Lisbeths tredie ægtemand, Anders Madsen, fratrådte sin borgmesterstilling 1. maj 1601[15] og døde i Horsens i maj 1606.[16] Det er ukendt hvornår hans første kone Anne Olufsdatter døde, så det er ikke muligt at fastslå hvornår Anders og Lisbeth giftede sig. Man kan gætte på omkring 1598-1600. Det er ikke kendt hvornår Lisbeth Hansdatter Tausen døde.

Hans Tausen, sognepræst i Løsning og Korning

»Johannes Tausanus Ripensis« var student i 1594 (kommunitetsprotokollen),[17] og med samme navn da han i januar 1601 modtog »de Friisers Legat«.[18] Peder Hegelund skriver om hans vielse i sine almanakoptegnelser den 20. februar 1603: »Her Hans Taussøns bryllup met Her Hansis daater vdi Løssning oc

---

[7] Han er formentlig identisk med den Niels Pedersen Balle, der i 1604 prædikede i Ribe Hospital, og der rimeligvis var en søn af Peder Olufsen i Balle præstegård, sognepræst i Bredsten.
[8] Erlandsen (1844-1855), op.cit., s. 188.
[9] Hegelund, Peder: *Peder Hegelunds almanakoptegnelser 1535-1613*, udg. ved Bue Kaae, Historisk samfund for Ribe amt, 1976. bd. 1, s. 168.
[10] Kinch, J.: Uddrag af et ældre Haandskrift. 2. Hans Tavsens Børn. *Samlinger til jydsk Historie og Topografi*, 1:5 (1874-75), s. 235.
[11] Kinch, J.: *Ribe Bys Historie og Beskrivelse*, bd. II, 1884, s. 238-245. Han blev først rektor i Ribe og siden sognepræst ved domkirken samme sted, men blev til sidst afsat.
[12] Rørdam, Holger Fr.: Bidrag til M. Hans Tavsens Levnet. *Kirkehistoriske Samlinger*, 2:3 (1864-1866), s. 1-46, 292-367. Heri: »5. Om M. Hans Tavsens Familieforhold«, s. 359.
[13] Kinch, J. (1884), op. cit., s. 90.
[14] Kinch, J. (1874-75) op.cit., s. 237.
[15] Kinch, J. (1884) op. cit., s. 238.
[16] Hegelund, Peder, op. cit., s. 257.
[17] Rørdam, Holger: Kommunitetets Matrikel 1577-1620. *Historiske Samlinger og Studier*, bd. 3. København 1898, s. 347.
[18] Carøe, K.: Et Bidrag til Studentermatriklen før 1611. *Personalhistorisk Tidsskrift*, 6:1 (1910), s. 112.

Korning«.[19] Når Peder Hegelund nævner dette bryllup, kan det tyde på, at Hans har en tilknytning til Ribe, for Løsning og Korning tilhører Århus stift. I 1610 findes han i præstemandtallet under Hatting herred: »Hans Taussen i Løsning«,[20] og det samme i 1619: »Johan. Tavsanus de Løsning«.[21] Desuden findes citatet i Peder Terpagers ovennævnte håndskrift: »Hendes Søn var hr. Hans i Løsning«.[22] Og det er det hele. Som man kan se, er han ikke nævnt med farsnavn noget sted. Hans dødsår er heller ikke kendt, men efterfølgeren er født i marts 1607, og med en aldersgrænse på 25 år for at blive præst, kan han tidligst have tiltrådt i 1632 og er første gang nævnt i embedet i 1637. Hans Tausen må således stadig have været i live i 1632, men må være død før 1637.

Af ovenstående kan udledes, at han må være født ca. 1573-74 (ca. 20-21 år da han var student). Han var således uden tvivl af Lisbeth Hansdatters første ægteskab, og opkaldt efter hendes far med både for- og efternavn. Videre blev han mest sandsynligt præst ca. 1602, eftersom præster oftest giftede sig kort tid efter, at de havde fået deres første embede som sognepræst. Med vielse i 1603 er der heller intet i vejen for, at han kan have fået en søn Niels ca. 1605. Men hvorfor navnet Niels? Hans kone var en Hansdatter, så kan Niels have været hans fars navn?

Fra gæt til sandsynlighed

Gætter man på, at Lisbeth Tausens første ægtemand hed Niels, kan man så finde noget? Ja, det kan man faktisk. På Ribe byting den 19. juni 1585, gav »Lisbett, sal. Niels Anderssens effterleffuerske« Peder Knudsen afkald, på hendes børn Hans Nielsen og Anne Nielsdatters vegne, for arv efter deres sal. oldemor (farmor) Anne, Knud Bennedsens.[23] Dette var 17 dage efter Lisbeth Tausens trolovelse med præsten Hans Madsen i Horsens. Her nævnes en Lisbeth, enke efter Niels Andersen i Ribe, med sønnen Hans Nielsen. Kan dette være den senere Hans Tausen i Løsning?

Denne Niels Andersen er nævnt som kræmmer flere gange i Ribe tingbøger i tiden 1563-1578,[24] og i 1568 som borger i Ribe.[25] Han forekommer også i Peder Hegelunds optegnelser, i slutningen af september 1579: »Forgickis Niels Anderssen kremer«.[26] Dette må forståes som, at han døde. Ordet 'forgå' blev bl.a. benyttet om skibsforlis,[27] så han omkom formentlig på søen. Når biskop Hegelund i det hele taget nævner ham, kunne det måske tyde på, at han var noget mere end »blot en kræmmer«, at han f.eks. var gift med en bispedatter. Han er tillige omtalt som salig i Ribe tingbog i februar 1582.[28] Da solgtes et hus i Storegade, som »sallig Niels Andß. kremmer paabode«.

Helt til sidst i Kinchs ovennævnte artikel om »Hans Tavsens Børn«, skriver han om hans enke Anne Andersdatter, der i følge Peder Hegelund døde i Ribe den 20. august 1570,[29] (Terpager skriver 24. august,[30] som måske er begravelsesdagen):

> »thi i November 1570, altså omtrent 3 Måneder efter hendes død, lod Niels Andersen, Kræmer i Ribe, hendes Hus vurdere til 350 Rd., hvilket rimeligvis har været i Anledning af Gjæld.«[31]

Dette indhold bekræftes i den originale tingbog den 20. november 1570.[32] I Ejnar C. Larsens tingbogsuddrag står imidlertid kun dette: »Vurdering af afd. mester Hans Tausens hustrus hus i Bispegade, som

[19] Hegelund, Peder, op. cit., s. 397.
[20] Severinsen, P.: Præsterne i Nørrejylland 1610. *Kirkehistoriske Samlinger*, 5:2 (1903-1905), s. 556.
[21] Rørdam, Holger Fr.: Prøver aflagte af Studenter, der i Biskop Jens Gødesens Tid (1593-1626) søgte Ansættelse som Præster og Lærere i Aarhus Stift. *Kirkehistoriske Samlinger*, 3:2 (1877-1880), s. 738-759. Heri: »Præster i Århus stift 1619«, s. 754-759.
[22] Kinch, J. (1874-75), op. cit., s. 235.
[23] Ribe tingbog 1585, f. 56a-56b.
[24] Larsen, Ejnar C.: Ribe tingbogsuddrag 1561-1660.
[25] *Ribe Rådstuedombøger 1527-1576 og 1580-1599*, ved Erik Kroman, udg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, 1974. s. 103-104.
[26] Hegelund, Peder, op. cit., s. 137.
[27] Ordbog over det danske Sprog, 'forgå' punkt 2.1.
[28] Ribe tingbog 1582, f. 9b.
[29] Hegelund, Peder, op. cit, s. 62.
[30] Terpager, Peder: *Inscriptiones Ripenses Latinæ, Danicæ, Germanicæ cum præmissa brevi urbis descriptione exscriptæ*. Hafniæ 1702, s. 37.
[31] Kinch, J. (1874-75), op. cit., s. 238.
[32] Ribe tingbog 1570, s. 309.

kaldes Synder Borg«.[33] Her er Niels Andersen kræmmer udeladt. Måske har både Larsen og Kinch anset, at en »sølle kræmmer« ikke var »fin« nok til at have nogen forbindelse med bispeenken, så Kinch tror det drejer sig om gæld, mens Larsen helt enkelt udelader ham. Men kunne det ikke tænkes, at han sørgede for at få huset vurderet, fordi han var bispeenkens svigersøn?

Sammenfattes ovenstående, er Niels Andersen nævnt som kræmmer og borger i Ribe fra 1563. I 1570 lader han biskop Hans Tausens afdøde enke Anne Andersdatters hus vurdere. Han dør i 1579. Hans enke er Lisbeth, som i 1585 giver afkald til Peder Knudsen på sine to børns vegne, Hans Nielsen og Anne Nielsdatter, for arv efter børnenes farmor Anne Knud Bennedsens.[34] Er dette Lisbeth Tausen, er hun på dette tidspunkt trolovet og vil vel få ordnet sine arvesager før hun gifter sig på ny. Datteren Anne er opkaldt efter sin farmor (og mormor?) og sønnen Hans – efter sin morfar? Parret må have giftet sig noget før 1570. Hændelser, navne og tider stemmer meget godt overens, ligeså sønnen Hans' fødsel ca. 1573-74, dersom han er identisk med Hans Tausen i Løsning. Og er Niels Andersen far til Hans Tausen i Løsning, er det rimeligt, at en søn får navnet Niels Hansen Tausen (Tausan).

Er det nu bevist, at Niels Andersen i Ribe, Hans Tausen i Løsning og Niels Hansen Tausan på Støren var far, søn og sønnesøn? Nej. Alle de ovennævnte indicier gør det sandsynligt, men noget direkte bevis er det ikke.

Litteratur

Brodahl, Joh. R.: Inskriptioner fra ornamenter i kirkene i Trøndelag og Møre, del 3. *Norsk Slektshistorisk Tidsskrift*, bd. 7 (1940), s. 310-323.

Carøe, K.: Et Bidrag til Studentermatriklen før 1611. *Personalhistorisk Tidsskrift*, 6:1 (1910), s. 111-114.

Dahl, Svein Tore: *Geistligheten i Nord-Norge og Midt-Norge i tiden 1536-1700*. Trondheim 2000. Støren s. 158-163. (Denne bog er desværre ikke tilgængelig for IP-adresser udenfor Norge).

Engelhart, Hans: *Optegnelser om slægten Engelhart samt præste- og embedsslægter, bl.a. Tausan, von Westen, Hagerup, Nannestad, Munk og Lega(n)ger*, håndskrevet manuskript, udarbejdet 1818, ved Johnny Larsen, udg. 2026 af Danskernes Historie Publish.

Erlandsen, Andreas: *Biographiske Efterretninger om Geistligheden i Trondhjems Stift*. Christiania og Levanger 1844-1855.

Hegelund, Peder: *Peder Hegelunds almanakoptegnelser 1535-1613*, udg. ved Bue Kaae, Historisk samfund for Ribe amt, 1976. Bd. I og II (kommentarer og registre).

Kinch, J.: *Ribe Bys Historie og Beskrivelse*, bd. II, 1884.

Kinch, J.: Uddrag af et ældre Haandskrift. 2. Hans Tavsens Børn. *Samlinger til jydsk Historie og Topografi*, 1:5 (1874-75), s. 235-238.

Kjøbenhavns Universitets Matrikel, 1. bind (1611-1667), ved S. Birket-Smith, Kjøbenhavn 1890.

Ribe Rådstuedombøger 1527-1576 og 1580-1599, ved Erik Kroman, udg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, 1974.

Rørdam, Holger Fr.: Bidrag til M. Hans Tavsens Levnet. *Kirkehistoriske Samlinger*, 2:3 (1864-1866), s. 1-46, 292-367. Heri: »5. Om M. Hans Tavsens Familieforhold«, s. 356-359.

Rørdam, Holger Fr.: Prøver aflagte af Studenter, der i Biskop Jens Gødesens Tid (1593-1626) søgte Ansættelse som Præster og Lærere i Aarhus Stift. *Kirkehistoriske Samlinger*, 3:2 (1877-1880), s. 738-759. Heri: »Præster i Århus stift 1619«, s. 754-759.

Rørdam, Holger: Kommunitetets Matrikel 1577-1620. *Historiske Samlinger og Studier*, bd. 3. København 1898, s. 334-383.

Severinsen, P.: Præsterne i Nørrejylland 1610. *Kirkehistoriske Samlinger*, 5:2 (1903-1905), s. 544-560.

Terpager, Peder: *Inscriptiones Ripenses Latinæ, Danicæ, Germanicæ cum præmissa brevi urbis descriptione exscriptæ*. Hafniæ 1702.

[33] Larsen, Ejnar C.: Ribe tingbogsuddrag 1561-1660, året 1570.

[34] Heraf kan sluttes, at Niels Andersens mor hed Anne, og som enke efter Anders blev hun gift med Knud Bennedsen. Peder Knudsen er formentlig hendes søn, og Niels Andersen i så fald Peders halvbror. Peder har rimeligvis været værge for Lisbeths børn efter Niels Andersens død i 1579.